

Binnenveld 2040

Klaar voor een duurzame toekomst

Ruim 700.000 mensen keken deze winter naar Hooiland – de documentaire over de nieuwe natuur in het Binnenveld. Een van de hoofdrolspelers noemde daarin het Binnenveld “misschien wel het mooiste gebied van Nederland”. Dat was vast gevoed door wat lokaal chauvinisme, maar mooi en zeer bijzonder is het Binnenveld zeker! Het is een landschappelijk agrarisch groengebied tussen oprukkende verstedelijking, met daarin Natura 2000-gebieden en veel nog onbenutte natuurpotentie. Het Binnenveld heeft ook een bijzondere geschiedenis, gelegen op de grens van de gebieden van de Hertog van Gelre en de Bisschop van Utrecht.

Een belangrijke opgave voor overheden en gebiedspartijen van het Binnenveld is zorgvuldig omgaan met het gebied, zodat alle kwaliteiten behouden blijven. Alle initiatieven en maatregelen die nu genomen worden, werken vaak lang door. Daarom is het goed om met elkaar een beeld te formuleren van het Binnenveld in de nabije toekomst, zeg over 15 jaar, in 2040 dus. Met een gedeeld, aantrekkelijk perspectief voor het Binnenveld kunnen we gezamenlijk stappen zetten op weg daarnaar toe. Via plannen concrete acties.

Mooi Binnenveld doet in dit visiedocument graag een voorzet voor het perspectief in 2040. Deze visie is bedoeld ter inspiratie en als voer voor discussie met alle partijen in het Binnenveld over onze gezamenlijke toekomst. En om te kijken hoe we daar samen uitwerking aan kunnen geven. Het is evident dat volgende stappen in het proces alleen kunnen worden gezet in nauwe samenspraak met bewoners, eigenaren en gebruikers van het Binnenveld. Een goed gebiedsproces kan niet zonder goede participatie van allen die belangen hebben en/of betrokken zijn bij de toekomst van het Binnenveld.

Leeswijzer. We spoelen in dit visiedocument als het ware vooruit: zowel in tekst en beeld bevinden we ons al even in 2040.

In 2040 staat het Binnenveld bekend als een gebied

- met een aantrekkelijk landschap vol biodiversiteit (in en op de grond), waar duurzaam voedsel wordt verbouwd,
- met unieke natuur in de kern en een biodivers natuurinclusief agrarisch gebied daaromheen,
- waarbij de natuurkern via wiggen en corridors op elke schaal goed verbonden is met de bredere omgeving – met de Rijn, de Heuvelrug en Veluwe,
- waar (nieuwe) woningen en de bedrijvigheid (intensievere vormen van landbouw, onderwijs/kennis, industrie) zich concentreren langs de buitenranden van het open gebied,
- waar bewoners, bezoekers uit de naaste omgeving en werknemers het groene hart volop gebruiken om er te ontspannen en te genieten van het landschap,
- gebiedspartijen en overheden door goed samen te werken alle potenties van het Binnenveld goed weten te benutten, zodat er gestaag voor iedereen een aantrekkelijk gebied ontstaat en in de toekomst blijft bestaan.

Het Binnenveld in 2040

Het groene hart onderin de Gelderse Vallei

Het Binnenveld laat zich in 2040, nog meer dan in 2024, typeren als het groene hart van de in rap tempo verstedelijkende kernen in het zuidelijk deel van de Gelderse Vallei. Het Binnenveld heeft een aantal robuuste en goed verbonden natuurgebieden en een gevarieerd en open agrarisch landschap met daarin een passende groenblauwe dooradering. Het produceren van voedsel is een belangrijke functie in alle agrarische delen van het gebied. Boeren werken er rendabel, binnen duurzame grenzen.

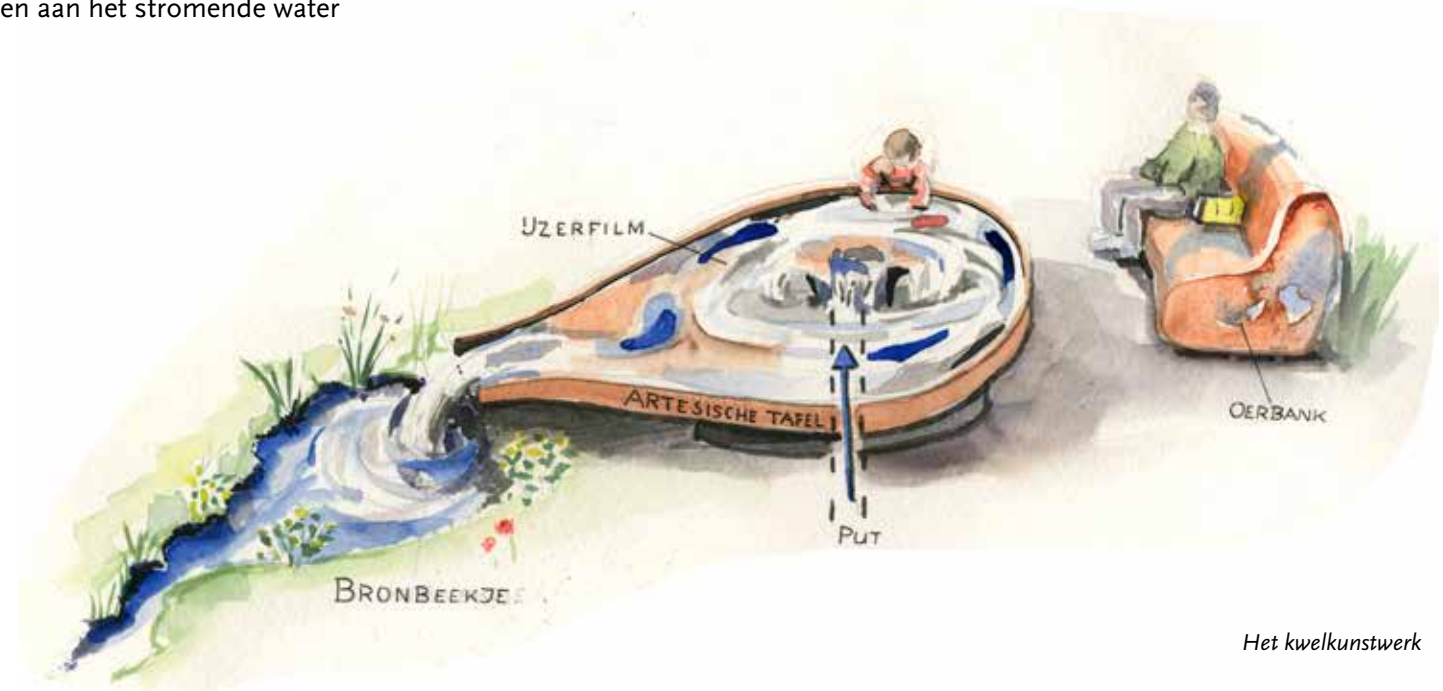
Centraal liggen de bijzondere landschappen van de Hel, de Blauwe Hel en de Binnenveldse Hooilanden. Mede dankzij het schone water dat hier aan de oppervlakte komt (kwelwater) zijn dat unieke en waardevolle natuurgebieden met een grote diversiteit aan flora en fauna. Zeker het centraal gelegen kwelmoeras is bijzonder. Hier ontwikkelen zich weer blauwgrasland en mogelijk trilveen, uniek in Nederland. Om het kwelmoeras heen liggen weilanden met vele weidevogels, wuivende rietkragen, bloeiende slootkanten en bermen.

De natuurgebieden sluiten via de beeklopen goed aan op omliggende natuurgebieden van de Veluwe en is ook verbonden met de Utrechtse Heuvelrug. De beken zijn herkenbaar in het landschap: niet alleen aan het stromende water maar ook aan de groene omlijsting.

De natuur en alle landschappelijke waarden maken het Binnenveld tot een bijzonder en aantrekkelijk gebied voor inwoners van de regio. Ze komen er om te ontspannen en te recreëren op de fiets of te voet en daarvoor is er ook volop ruimte. Het gebied is sterk autoluw, rekening houdend met de aanwezige inwoners. Agrarisch verkeer en recreatief verkeer zijn zoveel mogelijk gescheiden.

Vanwege de bijzondere en unieke waarden en het belang dat inwoners aan het Binnenveld hechten zijn er geen nieuwe stedelijke activiteiten meer toegestaan. De bestuurlijk afgesproken en vastgestelde 'rode contour' maakt dat het Binnenveld met de agrarische en natuurgebieden één grote, open ruimte vormt: een plek om 'adem te halen' in een verstedelijkt gebied.

Ontwerpers en kunstenaars hebben op verschillende manieren het unieke bodem-watersysteem van Het Binnenveld in het veld beleefbaar gemaakt. Bijzonder is bijvoorbeeld het speciale 'kwelkunstwerk'. Over een kleinschalig bezoekerscentrum met faciliteiten wordt nog nagedacht.

Het kwelkunstwerk

Bodem en water sturend

Het Binnenveld ligt in een voormalig gletsjerdal tussen de Utrechtse Heuvelrug en het Veluwemassief. Die ligging maakte de (her)ontwikkeling van heel bijzondere natuur mogelijk. Met de realisatie van de Binnenveldse en Achterbergse Hooilanden rond 2020 kreeg dit een goede start. Dankzij de combinatie van de basenrijke kwel en de afwisseling in grondsoorten zijn de potenties van deze gebieden tot volle wasdom gekomen.

De bezoeker ziet een prachtige en unieke afwisseling van blauwgraslanden, venen en hooilanden.

Toekomstig gebruik en beheer van het gebied was – en is nog steeds - erop gericht om deze water- en bodemwaarden te beschermen en versterken. Dit begint met een daarvoor optimaal ingericht hydrologisch systeem. In navolging van een advies van de Ecologische Autoriteit in 2023 en trajecten binnen de provincies is een maatregelenpakket uitgewerkt om de waterhuishouding in het Binnenveld te optimaliseren. Principes van de beleidsbrief Water en Bodem sturend (2022, ministerie I en W) waren hierbij leidend geweest. Hiermee is tevens op een slimme manier ingespeeld op (toekomstige) klimaatverandering, met gunstige effecten voor landbouw en natuur.

Groenblauwe verbindingen

Meerdere ecologische verbindingzones, in combinatie met de groenblauwe dooradering zorgen ervoor dat de natuurgebieden in het Binnenveld verbonden zijn met de Veluwe, de Utrechtse Heuvelrug en de uiterwaarden van de Rijn. Deze verbindingen zijn essentieel voor het behoud van alle biodiversiteit van het Binnenveld.

Robuuste ecologische verbindingzones

Zo zijn er in het zuidelijke deel van het Binnenveld, onder ander op basis van oude bekenpatronen, enkele ecologische verbindingzones gerealiseerd. Het gaat om een centrale oost-west verbindingzone die via de Binnenveldse Hooilanden loopt. Aan de oostzijde is de groene wig tussen Bennekom en Wageningen behouden gebleven en staat nu bekend als 'Droevendaalse wig'. De verbinding in zuidwestelijke richting loopt via de Grift en de Laarsenberg/ Grebbeberg naar de Utrechtse Heuvelrug, dwars door het herstelde historische graftenlandschap tussen Rhenen en Achterberg. Deze verbindingzone sluit aan op de ecologische verbinding vanuit De Blauwe Kamer naar de Palmerswaard. Die loopt onderlangs de Grebbeberg en door de uiterwaarden van Rhenen.

De Hooilanden zijn naar het zuiden verbonden via de Zijdvang en de Grift naar Wageningen en uiterwaarden van de Rijn.

In het noordelijk deel van het Binnenveld is de ecologische aansluiting met de Groene Grens en De Hellen versterkt. En in het noordoostelijk deel van het Binnenveld vormt de zogenaamde Hoekelumse wig een groene verbinding tussen Binnenveld en Veluwe

Droge verbindingzone

Veel soorten profiteren van ecologische verbindingzones

Doelsoorten van de ecologisch verbindingzone, zoals de das, vragen om een goede 'geleiding'. Die kan, daar waar er landschappelijk gezien geen bezwaar is, buiten het centrale deel van het Binnenveld bestaan uit opgaande structuren (zoals houtsingels met ondergroei, struikenhagen, al of niet met een waterloop met een natuurvriendelijke oever of een kruidenrijke ruigte) en sluiten zoveel mogelijk op elkaar aan.

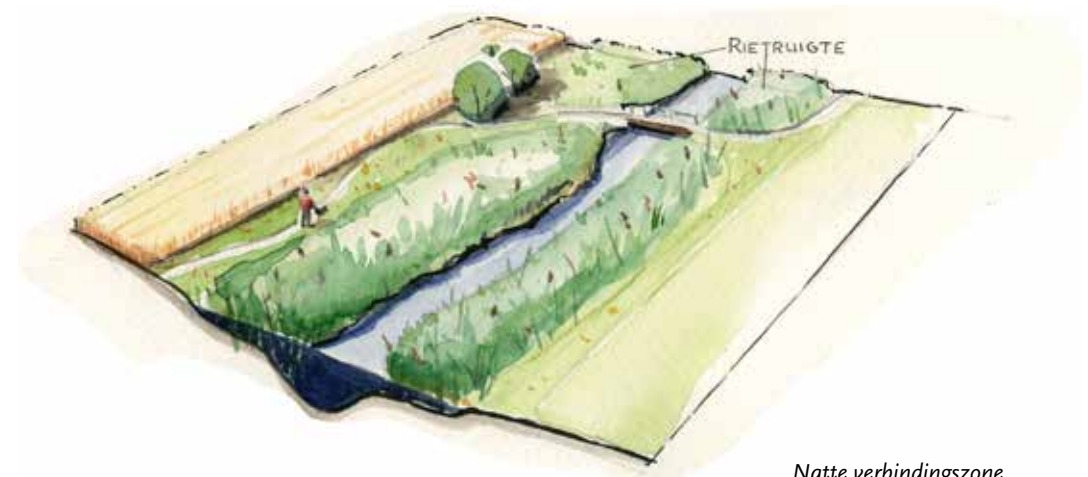
In het open, centrale deel van het Binnenveld bestaan de verbindingen vooral uit rietkragen en natuurvriendelijke oevers om de openheid te bewaren én niet te veel ruimte te geven aan predatoren van weidevogels. Wel zijn op enkele, met zorg gekozen plekken langs de Grift, wat boompjes en struiken (wilgensoorten, zwarte els) van beperkte hoogte. Verspreid door het hele Binnenveld liggen 'stapstenen' in de vorm van bosschages van struiken en/of bomen en een ondiepe poel. De das gebruikt de grotere stapstenen als verblijfplaats.

Niet alleen zoogdieren gebruiken de verbindingen en alle landschapselementen, ook veel plattelandsvogels (steenuil, patrijs), struweelvogels, insecten, vleermuizen en amfibieën zijn ervan afhankelijk.

Groenblauwe aders

Door het hele Binnenveld lopen groenblauwe aders. Die bestaan uit een combinatie van natuurvriendelijke oevers van sloten, nieuw aangelegde hagen en stukjes ruigten, steeds passend bij de ligging in het landschap. Ze zijn ontstaan doordat agrariërs (vaak zelf) stroken bestaand weiland of sloten hebben omgezet met financiering voor de functieverandering van de grond en met degelijke beheersubsidies. Ook binnen de terreinen en proefvelden van Wageningen UR is er ruimte gemaakt voor ecologische verbindingzones.

Deze groenblauwe aders hebben ook een belangrijke recreatieve functie. Ze worden (voor een deel) gecombineerd met wandel- en fietspaden, dat geldt met name voor de Klompepaden. De routes worden veel benut en sluiten goed aan op paden in de directe omgeving, zoals bijvoorbeeld de veel belopen toeti-froeti ecoboulevard aan de westzijde van Wageningen.

Het agrarische land

Het agrarisch gebied is in de laatste decennia langzaam veranderd: van weilanden met vooral één grassoort is een gevarieerd weidelandschap ontstaan. Dit zorgt voor een sterke verbetering van zowel de ruimtelijke kwaliteit van het Binnenveld als van de bodemkwaliteit. De grondgebonden veehouderij wordt gaandeweg extensiever en deels ook meer biologisch. Rond de natuurgebieden is het agrarisch gebruik geëxtensiveerd en zijn buffergebieden ontwikkeld met ruimte voor weidevogels als grutto's en wulpen. Dit is mede mogelijk door financiële impulsen uit de provinciale Programma's Landelijk Gebied.

Voor de veehouderij is een goede balans gevonden tussen beschikbaar landoppervlak en aantal dieren, via een combinatie van vrijwillige uitkoop van stoppers en het alloceren van beschikbaar gekomen ruimte. De in 2025 opgezette grondbank heeft hier een belangrijke rol in gespeeld. Het boerenbedrijf heeft een stevige economische basis door meer lokale afzet, beloning van ecosysteemdiensten, enzovoorts.

Naast meer gevarieerde weilanden kenmerkt het boerenland zich ook door natuurlijk ingerichte slootranden en rietkragen langs perceelsranden in het open midden van het Binnenveld. In de vaak hoger gelegen minder open delen van het Binnenveld zijn elementen als heggen en hagen weer volop terug in het landschap. Plaatselijk zijn enkele bosschages (orde van grootte 0,25 ha.) aangelegd bestaande uit gebiedseigen bomen en struiken. Die grijpen cultuurhistorisch en landschappelijk terug op bosjes in het Binnenveld die er tot ongeveer 1950 aanwezig waren.

Meer naar de flanken van de Veluwe en Heuvelrug toe is er sprake van een gemêleerd boerenlandschap met ruimte voor de combinatie van veeteelt en akkerbouw. Denk aan kleinschalige akker- en tuinbouw gericht op ofwel lokale consumptie, nichegewassen en nieuwe teelten. Die zijn ook goed voor de afzet van (droge) stalmest vanuit de kringloopgedachte.

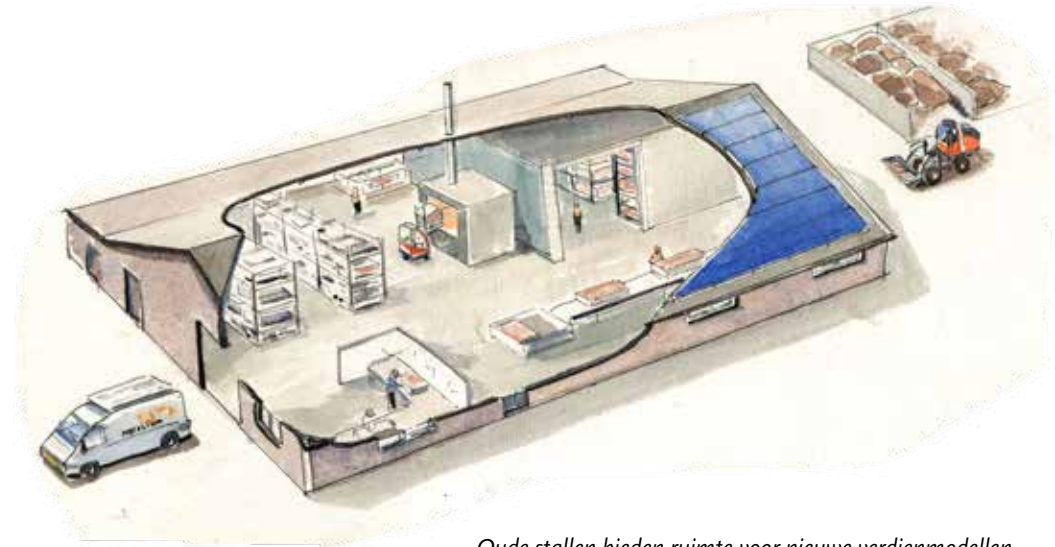
Er is ook ruimte voor kleinschalige boomkweek of andersoortige tuinderijen. Via gebiedsafspraken en aanvullend instrumentarium (bestemmingsplannen, grondbanken) worden ongewenste ontwikkelingen tegengegaan.

Niet-grondgebonden bedrijven/huiskavels:

Niet-grondgebonden (agrarische) bedrijven zijn nagenoeg verdwenen uit het Binnenveld of hebben zich aangepast. De stikstofdepositie in het gebied en op de Veluwe is hierdoor flink verminderd. Nieuwe Regio Deals Food Valley zorgden dat er een duidelijke verschuiving zichtbaar is naar andersoortige economische activiteiten op een deel van deze bedrijven.

Goed beleid voorkwam veel nieuwe 'villawijkjes' op de plaats van leeggekomen stallen. Incidenteel is er wel ruimte gevonden voor nieuwe woonvormen gericht op 'vitaal samen oud worden'. Deze ruimte was er ook voor kavels van grondgebonden boeren die zijn uitgestapt of dat op termijn willen gaan doen. Belangrijk hierbij is dat de grond ten dienste is gebleven voor landbouw en dat nieuwe bebouwing landschappelijk goed is ingepast.

Vrijgekomen (stal)ruimte kwam ten dienste van Binnenveldse ondernemers. Dit leverde nieuwe verdienmodellen op, zoals de teelt van nieuwe agrarische nicheproducten rond de eiwittransitie en de circulaire economie. Start-ups hebben hier een belangrijke rol bij gespeeld.

Oude stallen bieden ruimte voor nieuwe verdienmodellen

Proefvelden Wageningen UR en kennis

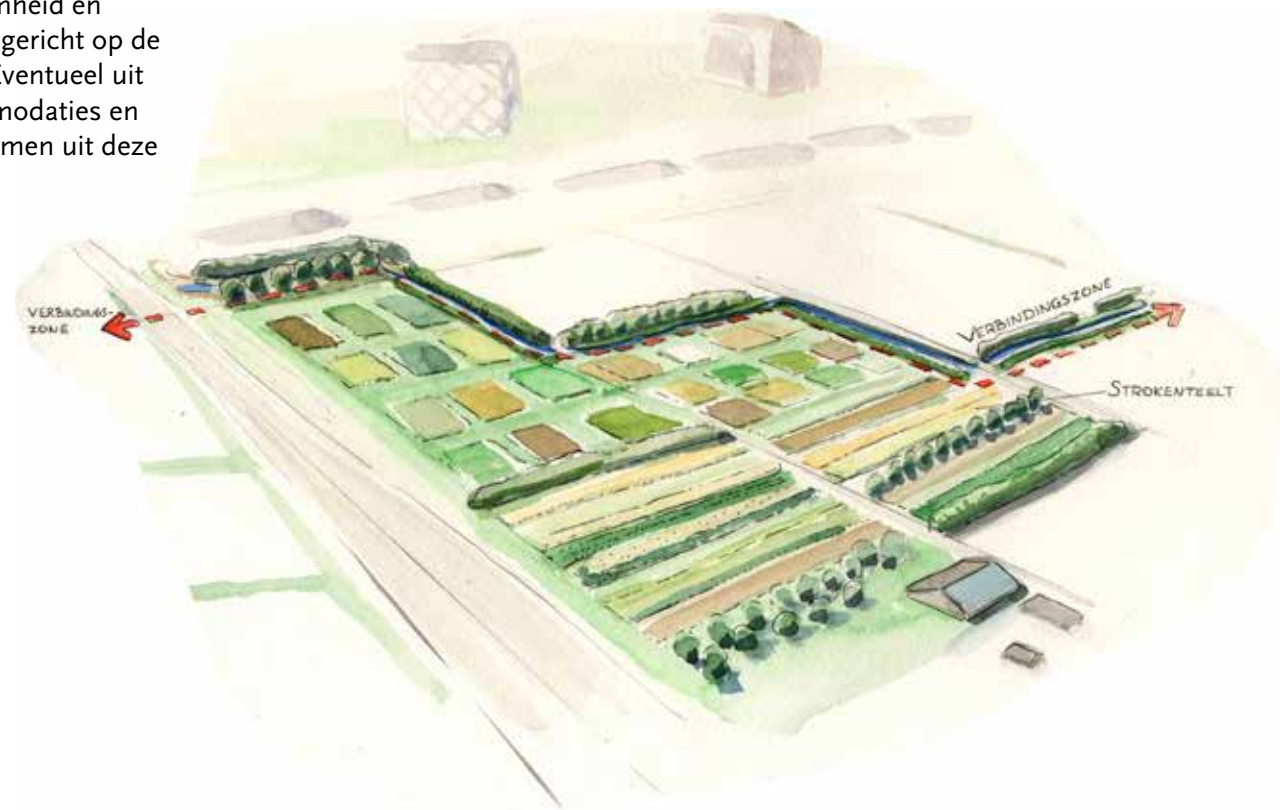
Wageningen UR is in het Binnenveld nog altijd een belangrijke speler met veel grondbezit dat in gebruik is als landbouwgrond of als proefveld.

De aan het Binnenveld grenzende Wageningen campus ontwikkelde zich verder. Het deel Born-Oost is inmiddels vergaand bebouwd en verloor daardoor veel van haar landschappelijke kwaliteiten. De infrastructuur rond Ede en Wageningen is nog steeds een aandachtspunt en vormt nog altijd een hindernis in de ecologische verbinding tussen het Binnenveld en de twee groene wiggen (Droevendaalse wig en Hoekelumse wig) naar de Veluwe. Aanvullend op de inmiddels aangelegde ecotunnels wordt er nog steeds nagedacht over aanvullende maatregelen om dit te verbeteren

Het Binnenveld helpt als 'achtertuin' om ambities mogelijk te maken van Wageningen UR om wereldspeler te zijn op het gebied van duurzaamheid en landbouwinnovaties. De proefvelden 2.0 hebben zich meer en meer gericht op de nieuwe economie (eiwittransitie, biobased gewassen, enzovoorts). Eventueel uit onderzoek voortkomende start-ups maken weer gebruik van accommodaties en gronden in het Binnenveld. Nieuwe biobased materialen die voortkomen uit deze innovaties worden in de regio toegepast.

Grootschalige nieuwbouw voor uitbreiding van Wageningen UR of kantoor-woonfuncties in de as Ede-Wageningen is niet nodig gebleken omdat er beter gebruik is gemaakt van de bestaande bebouwde ruimte.

Wageningen UR heeft de proefvelden en met name de campus (bebouwing) in de periode 2025 -2040 heel goed weten in te passen in hun omgeving. Die dragen zo ook belangrijk bij aan het versterken van de groenblauwe dooradering.

Proefvelden die bijdragen aan verduurzaming landbouw

Bebouwing

Nieuwe bebouwing op kavels in het Binnenveld staat ten dienste van de Binnenvelders. Bebouwing wordt steeds zoveel als mogelijk aangepast op het landschap - dus geen 'oprijlanen met zuilen met leeuwenkoppen'. De gemeenten zien hier goed op toe.

De woningbouwbehoefte van de omliggende kernen is vooral buiten het Binnenveld ingevuld. Daarbij is goed ingespeeld op demografische ontwikkelingen, via inbreiding, hoogbouw, verplaatsen en herinrichten van bedrijfsterreinen, het minimaliseren van leegstand, enzovoorts. Als er al gebouwd is in het Binnenveld, dan is dat zeer selectief gebeurd aan de rand van het gebied. Nieuwe bebouwing kenmerkt zich door vernieuwende concepten als het gaat om interactie tussen bebouwing en groene omgeving, houdt rekening met ecozones en maakt gebruik van nieuwe materialen en multifunctioneel gebruik. De grenzen van het Binnenveld zijn 'hard'.

Nieuwe bebouwing sluit naadloos aan op de groene omgeving

Energie

De ontwikkelingen in de energietransitie gaan nog steeds door. Er is veel opwekcapaciteit bijgekomen in de vorm van zonnepanelen op daken van woningen en bedrijven. De Binnenveldse Energiecoöperatie heeft hier een mooi verdienmodel voor de Binnenvelders van gemaakt. Op een enkele plek heeft de energiecoöperatie een landschappelijk ingepast zonneveld ontwikkeld, waarbij goed is gezocht naar functiecombinaties zoals met waterberging, fruitteelt en natuur. Het Binnenveld is nog steeds een open gebied: de voor de energietransitie noodzakelijke windmolens zijn uiteindelijk elders in de regio ontwikkeld op meer geschikte locaties.

Colofon Binnenveldvisie

Juni 2024

Tekst: Mooi Binnenveld (met inbreng van deskundigenteam en Klankbordgroep natuur en milieu gebiedsproces Binnenveld)

Tekeningen: Johan de Putter

Reageren? Stuur een mail naar

info@mooibinnenveld.nl

